СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 124. Джерзі Сіті, Н. Дж., середа, 31-го травня 1939. No. 124. Jersey City, N. J., Wednesday, May 31, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237, до Укр. Н. Союзу: BErgen 4-1010, 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

КОРДЕЛ ГОЛ ПРОТИ ІЗОЛЯЦІЇ

ШІКАГО. — Перед „Недільно-вечірнім клюбом" секретар стейту Кордел Гол виголосив промову, в якій твердо виступив про ізоляцію Америки від решти світу. Він говорив, що ізоляція і спроба стати економічно самовистарчальною заведе Америку до реглементації і бюрократичної диктатури, в якій кожний рух чоловіка буде згори керований урядом. У такій системі зникне всяка особиста свобода.

Попереднього дня Кордел Гол висказав був думку уряду на міжнародню політику і заявив, що треба теперішній невтральностевий акт, що на випадок війни автоматично забороняє вивіз зброї й амуніції до воюючих сторін, повалити. На його місце треба ввести інший акт, який позволяв би урядові рішати про ті краї, для яких можна булоб вивозити амуніцію.

ХОЧУТЬ ПРИСПІШИТИ ФЕРІЇ КОНГРЕСУ.

ВАШИНГТОН. — Урядові кола і заряд Демократичної Партії бажає приспішити розізд конгресу на ферії, а то тому, що наради над заграничною політикою, а також наради над податками і над пенсійним внеском Тавнсенда поглиблюють ріжниці між ріжними внутрішніми фракціями Демократичної Партії і тим підкопують її силу. Ці три справи конгрес старатиметься якнайскорше полагодити і перед 15 липня виїхати на ферії.

НА МАЛЕНЬКІМ ЛІТАКУ ПОЇХАВ ДО ЕВРОПИ.

ОЛД ОРЧАРД БІЧ (Мейн). — Томас Смит, 27-літній летун з 9-літнім досвідом, вибрався на своїм маленькім літаку через океан до Европи. Він обчислив, що при дрібці щастя йому таки вдасться перелетіти. На літаку він не має радія. А взяв тільки деякі знаряди, що здадуться на випадок, якби йому прийшлось десь на відлюдді осісти.

ЛІТАК УБИВ ХЛОПЦЯ.

ҐРІНСБУРҐ (Пенсилвенія). — Літак у повітрі втратив контролю і був змушений нагло осідати. Він осів на мілкий став, у якому купалися два хлопці. Одного з них він убив, а другого тяжко ранив. Два пільоти в літаку вийшли цілі. Вбитий хлопець зветься Петро Кодиляк, а ранений — Йосиф Войтец.

ПЕРЕВЕРНУЛАСЬ БАРКА І ВТОНУЛИ ТРИ ОСОБИ.

НЮ ЙОРК. — На малій моторовій барці вибралися ловити рибу 28 осіб. Але барка, як лиш відбилась від берега, перевернулась від великої хвилі, що її викликав переїжджаючий корабель. Всі пасажири випали у воду і три із них втопились. Решту виратували. Капітана барки арештовано під замітом, що барка була переладована.

ЗАКОН ПРОТИ ПЕРЕВЕРТНОЇ РОБОТИ.

ОЛБАНІ. — Губернатор Лімен затвердив закон, на основі якого всі цивільні урядники і державні вчителі, які проповідують повалення теперішнього американського устрою при помочі незаконних засобів, утратять посади. Також затверджено закон, звернений у першу чергу проти німецького „Бунду", який забороняє в нюйорському стейті носити такі мілітарні й політичні однострої, які носять люди у чужих краях.

В АМЕРИЦІ БУДУЮТЬ МЕНШЕ ДОМІВ НІЖ В ЕВРОПІ.

НЮ ЙОРК. — Місцевий адміністратор „Доблю Пі Ей", Бреґон Сомервел, заявив, що в европейських краях будують більше мешкальних домів, ніж в Америці. В Швеції і Данії пропорціонально будують три і пів разу більше ніж тут. Навіть Німеччина, що під оглядом будови мешкальних домів стоїть найнижче зпоміж західньо-европейських країв, будує більше від Америки, говорив Сомервел.

ПРИСИПАЛО ВУГЛЕКОПА.

ШЕНАНДОА (Па.). — В часі коли вуглекоп Р. Ґаліґен зійшов у копальню, щоби „бутлеґерським" способом видобути трохи вугля, земля обвалилась і замкнула йому вихід. Та залишила настільки отвору, що люди зверху могли спустити йому гумову руру і нею допустити корм. Тимчасом люди гарячково працюють над відкопанням. Відкопали вже майже зовсім, так, що могли розмовляти із засипаним. Запитаний, як почувається, відповів, що гаразд; та з черги запитав — що там нового?

СВЯТКУВАТИМУТЬ „МЕМОРІЯЛ ДЕЙ".

НЮ ЙОРК. — Вже минулої неділі багато американських суспільних організацій і установ святкували торжественно „Меморіял Дей", у якому споминали тих американських воєнних героїв, що віддали життя за свій нарід. А в вівторок, коли припало це свято, майже по всіх церквах відбувались богослуження за упокій героїв та виголошувано релігійно-патріотичні проповіді.

ПЕРЕСІЧНА ВИТРАТА ВІДВІДУВАЧІВ НА ВИСТАВІ.

Виставові власті в Ню Йорку на основі обчислень прийшли до переконання, що пересічно відвідувачі Світової Вистави не дуже багато витрачують на ній грошей. Середньо вони витрачують $1.17 денно.

НАПАД НА СТШЕЛЬЦА.

„У Росохуватці, пов. Підгайці, напали члени „Просвіти" і „Р. Ш." Василь Цюприк і Василь Скач на Леопольда Паркана, члена місцевої дружини „Орльонт", як він виходив зо світлиці „звйонзку стшелецкєго" і побили його тупими предметами та ножами". Подаємо цю вістку на відповідальність ПАТ-а.

ДИТИНА ПОПАРИЛАСЯ СМЕРТЕЛЬНО КИПЯТКОМ.

Півторарічний синок робітника із Хожова, Кавтнер, якого батьки залишили без опіки, виліз на вмивальню і перевернув горня з кипятком. Кипяток вилився на дитину, яка від попарення по кількох годинах умерла.

БАНДИТИЗМ У ЛЬВОВІ.

Невідомий опришок напав у неділю коло 22. год. на Мучній вулиці Брониславу Мрич, загрозив їй ножем та зрабував перстені і золотий годинник. В год. 22.45 зрабував він на Вроновській вул. годинник та 9 злотих інж. Людвиці Лянгівній. — Два невідомі чоловіки приступили на вул. Маршалківській до Сильвестра Гриневича, вилегітимували його та домагалися, щоб він пішов з ними через парк до поліційного комісаріяту. Коли Гриневич відмовився йти з ними, вони побили його та втекли.

УКРАЇНІКА.

„Іль Тевере", великий римський щоденник, у 142. числі помістив велику статтю про С. Петлюру, якої автором є посол до парляменту Бардуці, колишній генеральний консуль в Одесі. Автор у звязку з недавньою смертю Шварцбарда пригадує хід процесу й обурюється, що такого бандита і большевика могли висунути на „героя". Свою статтю кінчить такою теплою згадкою про С. Петлюру: „Його трагічний кінець освітив його шляхотний образ світлом безсмертної слави, яка є для 45 міліонів українців заповітом, що вони його мусять виконати. Але Петлюра заслужився не лише перед своєю батьківщиною. Ціла Европа мусіла би бути йому вдячна, бо без його „спротиву" московські большевики напевно злучились би з мадярськими. Москва уявляла собі, що як зникне Петлюра, то зникне й український рух, але факти показують, що полумя патріотизму щораз більше вибухає в серці цього твердого та впертого народу..." Посол Бардуці бере в останньому часі близьку участь в італійському видавництві „Ми й Україна". „Нотіціаро Орієнтале" передруковує зо швайцарської преси велику статтю ред. Єремієва проти відомих інсинуацій братів Таро, проти їх нападу на память С. Петлюри.

ФРАНЦУЗЬКИЙ УРЯД РОЗВЯЗУЄ НІМЕЦЬКІ ТОВАРИСТВА В АЛЬЗАЦІЇ ТА ЛЬОТАРИНГІЇ.

Французька рада міністрів приняла на останнім засіданні кілька постанов з метою: поборювати протидержавну пропаганду у Франції, в першу чергу в Альзації та Льотарингії.

Після звіту міністра Шотана про положення в Альзації та Льотарингії уряд рішив розвязати три німецькі організації, яких діяльність шкідлива для національної єдности.

На тім самім засіданні предложено президентові до підпису два декрети:

1) про кари для тих, що дістають із закордону гроші, щоб вести протидержавну пропаганду у Франції,

2) проти діяльности, що змагає до викликання ненависти або незгоди між французькими громадянами з релігійних або расових оглядів.

ПІВ РОКУ НА БЕЗЛЮДНІМ ОСТРОВІ.

Минулого року пропав без вісти англійський корабель „Формоза", що був у дорозі довкола світу. Невпинні розшуки не дали ніяких позитивних результатів. Тому вичеркнули уже цей корабель з реєстру англійської фльоти.

А ось недавно повідомляє італійський корабель „Конте-Ґрант" мальтійську пристань, що знайшов „Формозу" недалеко Бразилії. Отож сильний вихор розбив частину корабля і закинув його на малий, самітний острів, де залога прожила пів року. Доперва з появою на морі „Конте-Ґрант" заблисла в них надія рятунку. Всі висилали ріжні сиґнали й врешті корабель причалив до берега.

Впродовж пів року не проїздив там ані один корабель. Перед голодовою смертю вратували розбитків великі запаси поживи.

СНІГОВИЦЯ, БАТЬКО І МЕРТВА ДИТИНА.

З Лонг Лек в Онтеріо подають про таку зворушливу подію:

На станцію Лонг Лек, 200 миль на схід від Порт Артура, прибув серед ночі Виллям Лягард, кривий індіянин. На руках у нього була мертва його дитина, яка померла на запалення легенів. Він ішов 15 миль зо свого дому в Паґвачуан серед великої сніговиці, щоб його дитина могла мати християнський похорон. Дорога індіянина була тим тяжка, що він кривий, а як прийшов на станцію, був зовсім виснажений. Того дня було 1 ступінь нижче зера.

НІМЕЦЬКІ АВТОБУСИ З ҐАЗОВИМ ПАЛИВОМ.

На основі розпорядку німецького уряду всі німецькі автобуси в цілій Німеччині зобовязані перейти з днем 1. жовтня на ґазове паливо, щоб заощадити на бензині. Кошти відповідної перерібки моторів покриють з податкових поле[кш]. У містах з числом населення понад 20,000 збудують спеціяльні стації, що будуть засоблювати мотори в ґазове паливо.

ДАЛІ ВИСЕЛЮЮТЬ З ПРИКОРДОННОЇ СМУГИ.

Калуське староство виселило Петра Тягура з Довжки, повіт Калуш, та заборонило йому перебувати у прикордонній смузі 3 роки. Як причину подало староство присуд львівського апеляційного суду з 1935 р., на основі якого Петра Тягура покарали за переховування зброї. Слід додати, що Тягура виселило калуське староство ще в 1936 р. і тоді заборонило йому перебувати в Калущині один рік.

ВІДЧИТ МАДЯРСЬКОГО ПОЛІТИКА ПРО КАРПАТСЬКУ УКРАЇНУ У ВАРШАВІ.

Бувший мадярський міністер де Козма виголосив у Варшаві відчит на тему польсько-мадярського спільного кордону.

Він твердив, що населення Карпатської України (в оріґіналі „Руси") все змагало до обєднання з Мадярщиною, бо цей край звязаний з Мадярщиною під геополітичним та господарським оглядом. По 20 роках Карпатська Україна вернулася до Мадярщини — без підбою, добровільно, свідома, що нездібна до самостійного державного існування. При кінці реферату мін. де Козма висловив признання Польщі, яка все рішуче змагала до спільного кордону з Мадярщиною.

ЗУБАРІ В ІНДОКИТАЮ.

Два роки тому французький уряд видав закон і видрукував його у „Збірнику державних законів", забороняючи в Індокитаї місцевим зубарям витягати і лікувати зуби примітивними засобами, без лікарського патенту. Виявилося, що населення знехтувало цей закон, бо на всьому просторі краю фахових дентистів нема і люди від віків звикли до пальців замісць дентистичного приладдя або до звичайних кліщів. Тепер „Збірник державних законів" дозволяє практикувати своєрідним зубарям ще на якийсь час „згідно з місцевими звичаями", поки зо школи для дентистів у Ганої не вийде перша серія лікарів.

МАСОВІ АРЕШТУВАННЯ ЗА СПЕКУЛЯЦІЮ.

„Ізвєстія" повідомляють, що в останньому часі московська міліція перевела масові арештування між спекулянтами, головно мануфактурою. Міліція арештувала багатьох службовиків магазинів, які, використовуючи своє становище, помагали спекулянтам.

ДИВНЕ ЯВИЩЕ.

Бельгійський робітник Кароль Феран із Шарльруа у 20 році життя виріс до висоти 1.50 м. і далі не ріс. Аж у 45 році життя почав рости і знов став вищий 20 центиметрів. Він росте далі і кожне убрання на нього по році закоротке.

КОРАБЕЛЬ ЗПЕРЕД 2,000 ЛІТ.

Естонська преса повідомляє, що недалеко Нарви відкопали кістяк морського корабля — на думку археольогів — зперед 2,000 літ. Тоді Естонія була морським дном. Спеціяльна комісія займається провіркою цієї знахідки.

ПРЕЗ. ВОЛОШИН НЕ ПЕРЕГОВОРЮЄ З МАДЯРАМИ

ЛЬВІВ. — Кореспондент „Нового Часу" з Відня простує вістки про Карпатську Україну, мадярську автономію і поворот о. Волошина до Ужгороду, а зокрема опрокидує чутки про мадярську „амнестію" для Січовиків чи інші благодаті для Карпатської України з боку мадярів.

Нема ні крихти доброї волі у мадярів.

Так пише кореспондент, маючи на думці чутки про автономію й амнестію. Щодо о. Волошина то пише кореспондент, правдиве є тільки те, що він виїхав із Загребу до Німеччини, щоби полагодити свої особисті справи, а потім переїде на Словаччину. Правдою є і те, що мадярські кола заходились і заходяться далі, щоб о. Волошин зложив чолобитню, обіцюючи йому, і то тільки йому, амнестію і почесті... Позатим нема ніяких урядових розмов між през. о. Волошином і урядом Карпатської України та мадярськими офіційними чинниками. През. Волошин не переїхав і не думає переїздити на територію, що є під мадярами.

Не думають про автономію.

Так як справи тепер виглядають, то Мадярщина не думає про ніяку справжню автономію, ні про полекші для Карпатської України. Мадяри знущаються по варварськи далі вже не тільки над українцями, але виявляють свою нехіть навіть до „русинів" типу Бродія чи до ренеґатів спід знаку Фанцика. Замітне й те, що бюрову обстанову з українських центральних урядів у Хусті мадяри не вивезли до Ужгороду, але десь аж у глибину Мадярщини.

Нема ніяких „українських кол".

Далі стверджує кореспондент, що є неправдиві поголоски про „настрої в українських колах Ужгороду". І то попросту тому, що в Ужгороді, ні взагалі на території Карпатської України вже нема ніяких „українських кол", тобто активних політичних кол з кругів інтеліґенції. Кого не вбили, чи хто не втік, той сидить за дротами в концентраційних таборах, звідки, коли хто вийде, то тільки калікою...

Де є збігці?

При кінці кореспондент подає, що більшість збігців з Карпатської України перебуває у Словаччині. Кількасот є на роботах у Німеччині. У Відні є інтеліґенти, трохи жінок і дітей, а багато з молоді є в Празі.

ПРХАЛЯ У ПОЛЬЩІ.

ВАРШАВА. — Сумнозвісний ґен. Прхаля утік зо Словаччини, куди він прибув з Праги, на польську територію і є вже в Варшаві. Буде тут орґанізувати чеських збігців, головно офіцирів, а також і вояків, щоб з них створити „чеський леґіон", який станув би по стороні Польщі на випадок війни Польщі з Німеччиною. Він каже, що чеське населення, головно у Моравії, є незадоволене з німецького протекторату і підчас війни буде проти Гітлера.

НАДІЮТЬСЯ НА МАРКСА...

КИЇВ. — В день 1-го травня командант 1-го рангу Тимошенко виголосив промову, при кінці якої сказав таке: „В імені військової ради я запевняю вас, що війська київської особливої військової округи до бою готові". А їхня зброя така: „Вони озброєні найгрізнішою зброєю — вченням Маркса-Енгельса-Леніна-Сталіна".

НА УКРАЇНСЬКІЙ ЗЕМЛІ ПІД МОСКАЛАМИ.

КИЇВ. — Подають, що у „вільній українській републиці" виходить тепер українською мовою 922 ґазети, а московською 620.

УКРАЇНЕЦЬ У ШВАЙЦАРСЬКІЙ ОПЕРІ.

ЦІРІХ (Швайцарія). — Тут виступав в опері „Кармен" у ролі Дон Хозе молодий український співак К. Роматко. Його спів дуже припав публиці до вподоби. Викликувано його 17 разів. Роматко виїхав тепер іще до Італії на кілька місяців на продовження студій, а потім вертається до ціріхської опери, з якою підписав умову.

НАГОРОДЖЕНИЙ ФІЛЯТЕЛІСТ.

ЛЬВІВ. — Львівського українця Степана Терлецького нагороджено другою нагородою Ґранд Прі за його марочну діяльність. Нагорода походить від Міжнародного Філятелістичного Товариства у Гельсінках, Фінляндія.

ДЮРАНТІ ПРО ПОЛЬЩУ.

ПАРИЖ. — Волтер Дюренті, відомий зо своєї просовєтської пропаґанди, є тої думки, що Польща має добру армію, яка може „перекреслити німецькі пляни". Найгірше представляється справа з фінансами. Але, пише Дюренті, на випадок війни з Німеччиною кропоти за гроші перейдуть на — Англію.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число в пятниці (з англійською частю):		Friday's issue (witr Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзи Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади нале ить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗАЧИНАЮТЬ ВИЗНАВАТИСЬ

У „Свободі" з минулої суботи був передрук статті про польську „демократію", яку написав В. К. Келсі, колюмніст американського часопису „Ди Дітройт Нюз". Стаття ця заслугує на увагу українського загалу в Америці, а зокрема тих, що дописують, чи намагаються дописувати до американських ґазет, щоб там боронити українську справу чи справляти ті неточності або таки неправди, яких іще багато, коли йде про український нарід, його культуру і боротьбу за свою державність.

Ми завжди наставали на те, щоб писати про Україну тільки правду, не лякатись наших недомагань, а в боротьбі з національними ворогами ніколи не представляти себе такими, якими ми не є. І про ворогів писати тільки документальну правду. Правдою треба нам воювати і правдою здобувати в Америці симпатію для українського народу як такого, що визнає високі моральні засади. Так ми дораджували боронити українську справу. А що так треба робити, про це переконається кожний, хто прочитає згадану статтю американського колюмніста. Та стаття переконує нас, що коли американський журналіст хоче про щось говорити серіозно, то він уміє завдати собі труду і справу основно розібрати. А як може розібрати добре Польщу і поляків, то зможе таксамо розібрати основно й українську справу. І написати про неї — правду.

В. К. Келсі взявся доказати, що Польща не є демократичною державою, як це твердить польська пропаґанда, та що її не можна порівнювати щодо демократизму з Америкою. Доказувати це в місті, де є сотки тисяч поляків, а між ними очевидно й багато читачів тієї ґазети, яка забирає в цій справі голос, не так то побажано з бизнесового боку. Особливо, коли хочеться сказати таку правду, яка американським полякам цілком нелюба. Та Келсі таку правду сказав. У нашому розумінні й та правда слаба, бо вона нічого не говорить про пацифікації, загарбування українських церков, замикання українських кооперативів, читалень, спортових товариств і т. п. Та, не зважаючи на те, вона назагал для американця сильна, бо опирається на самих польських джерелах, на самій польській конституції, на тім, які права має у Польщі президент-диктатор та хто і яким способом дістається до польського сойму і сенату. Усе те подано точно, ясно, з цифрами і датами. І написане у спокійнім, розважнім тоні. Тому і промовляє до читача.

Таких голосів чи там статтей нам треба в Америці якнайбільше. І таких книжок як Реймунда Леслі Бюела, що писані з прихильністю для Польщі, але заразом подають таку велику суму правди, з якої ясно виходить, що в Польщі є повно насильства і безправства, та що вона ніяк не може зачислятись до демократичних держав світу.

ГОРЕ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

(Про жорстокий мадярський терор).

(УПС—Братислава). Подаємо низку нових подробиць з дикунського наїзду й терористичного режиму мадярів.

В Доманинцях коло Ужгороду, одній з перших місцевостей, які зайняли мадяри, виловили вони на донос місцевих жидів 8 українців, між ними двох старших віком, і прилюдно їх розстріляли без усякого суду. В Вижних Верецьких розстріляли таксамо без суду літнього селянина, посла до карпатсько-українського сойму, Івана Ґриґу. У Великому Бичкові живцем порізали на очах полонених українців посла Михайла Марущака. В селі Вучково біля Волового розстріляно українських учителів д-ра Фіґуру й д-ра Завальницького. Цей останній був горбатим калікою без одної руки. Літніх селян Розничука, Ґодвана, Полянчука й Мендрешору-Циганика завели гонведи з їхнього села Требушан біля Рахова до села Кваси й тут для відстрашення населення повиколювано їм очі, повитинано язики, поломано пальці й порізано животи.

В Текові вкинули мадяри 17 українських студентів у Тису, а коли ці пробували плисти, їх постріляно. Першого дня після вмаршу до Хусту вели гонведи вул. Масарика 5 січовиків, двох із них закутих. Назустріч надїхав на підводах відділ мадярських жовнірів і погоничі почали бити батогами по лиці полонених. Один закордонний журналіст, який бачив цю сцену, сказав до українця, з яким був: „Ідім геть, я не можу на це дивитися". Цих 5 січовиків, як і багато інших, розстріляли. Найвизначнішим мадярським чекістом у Хусті був поручник Сабо, що досі служив у чеській жандармерії. Хто попав йому в руки, той живим не виходив.

На очах прохожих розстріляно в Хусті на розі вул. Красної 3 січовиків, яких били немилосерно прикладами рушниць, змушуючи обернутися лицем до стіни. Один з розстрілюваних, молодий січовик в однострою, таки не обернувся і ледве стоячи, останніми силами підняв руку й крикнув „Слава Україні". В Перечині побили мадяри старих жінок. Між розстріляними 8 українцями в Перечині були Сивогоп, Керезман, Юзькович. Застрілено теж учителя з сусіднього з Перечином села Ворочева.

На полі боїв під Королевом над Тисою валялися численні трупи й важко ранені січовики. Санітети добивали ранених січовиків і здирали з мертвих однострої, кидаючи трупів до ріки. Населення боялося зближатися до засіяних трупом побоєвищ, щоб не попасти на очі мадярам. Великий відсоток населення втік був у ліси й гори. Згодом мадяри проголосили були в летючках і плякатах, що кожний, хто зложить зброю, може безкарно вертатись. Тих, хто повірив їм, жахливо катували й засадили в тюрми й табори. Їх мають судити військові суди.

Майже по двох місяцях пощастило д-рові Степанові Рососі, послові й заступникові голови сойму та редакторові „Наступу", якого загально вважали всі мертвим, продістатися за кордон. Д-ра Росоху схопила була й стортурувала румунська кордонна сторожа при спробі переходу кордону й видала назад мадярам. Вихопившися з мадярських рук, укрився д-р Росоха в однім селі, де його повновно заарештували. З арешту визволив його один з партизанських січових відділів, з яким д-р Росоха зробив дорогу через Карпати, де пізніше впродовж кількох тижнів перебував у недоступних криївках. Врешті 11. травня вдалося зорґанізувати його тайний виїзд за кордон.

По тюрмах і таборах.

Всі тюрми, школи й читальні заповнилися були після вмаршу мадярів увязненими українцями. Навіть сам мадярський уряд подав був 18. квітня 1939 число заарештованих українських інтеліґентів на 291 осіб. В пресі вже появилося багато матеріяу про долю заарештованих. Тут подаємо два обширні звіти: один про долю тієї ґрупи з 275 людей, яку видали румуни мадярам, другий — про жахіття концентраційного табору в Варіолябош.

Згадана ґрупа 275 січовиків і цивілів над раном 18. березня переплила Тису біля Вел. Бичкова. На румунськім боці зайшли всі до якоїсь більшої будови, здається школи й склали там зброю. Опісля порозходилися по хатах, щоб трохи припочити й висушити убрання. Але вже після двох-трьох годин постягало румунське військо всіх і утікачам заявили, що їх відправлять до табору в Мармарош Сіґет, де кожний дістане нанзенівський пас і зможе виїхати, куди захоче. Небаром всіх вистроєно на військовий лад і в супроводі румунського війська похід рушив, як думали всі, в напрямі Мармароша. Але коли кольона проходила попри міст, що лучить румунську територію з Вел. Бичковом, її нагло завернули й завели на міст. Зразу зявилася мадярська цивільна ґарда і, як видно було, готовилася перебрати утікачів з рук румунів. Небаром мадяри обступили українців й повели в Вел. Бичків.

Тут завели їх до руханкової салі горожанської школи й усім повідбирали все вартніше, починаючи від грошей і годинників, а кінчаючи на обуві. Після обшуку наказали всім станути навколішки обличчям до стіни й з піднесеними догори руками клячати так якусь годину. Хто з утоми опускав руки, того били рушницями. Опісля наказали всім сісти на долівку та попідтягати під себе ноги та оставати непорушно в такім положенні. Згодом мучили мадяри вязнів стоянням навколішках тричі денно: ранком, перед їжею в полудне й перед їжею вечором. Іноді вимагали ще й на команду підносити руки то вгору то вдолину. Це було для того, щоб мати нагоду бити такого, хто підняв руку зарано чи запізно. Зокрема тих, що були в однострою, били при кожній нагоді. Наступного дня перед полуднем придумали мадяри нову розвагу для себе. Викликували по двох і примушували бити один одного по лиці, причому гляділи, щоб удари були сильні та на кожному демонстрували, як сильно треба бити. На зміну казали падати на землю й враз підноситися або навприсудки переплигати цілу велику салю туди й назад. При кожному невдалому виконанні „вправи" — важко били.

20. березня наказали всім станути в ряди і в салі зявилися жандарми з якимось молодим цивілем, який заявив, що є шпіцлем та всіх добре знає, хто є січовиком та хто що робив. Поставив домагання, щоб командант вийшов наперед. Зразу виступив сотн. Сулятицький. Шпіцель накинувся на нього з ґумовою палицею й почав немилосерно бити, при чому жандарми помагали рушницями. Сотник падав два чи три рази від побоїв на землю. Потім закликав шпіцель вийти з ряду січових старшин і підстаршин. Вийшли з рядів кілька січовиків в одностроях, яких теж жахливо збили. Одного тиснули рушницею до землі, а шпіцель бив його по голих ногах. Іншого раненого січовика бив шпіцель якраз по раненій руці. На дальший заклик шпіцля більше ніхто не виходив і тоді він почав витягати з рядів уніформованих січовиків сам, а потім кожного, хто здавався чомусь йому підозрілим, і катування тривало далі.

Ще першого дня поставлено в дверях руханкової салі два легкі кулемети, а на самій салі вартувало постійно 4 гонведи і 2 жандарми, узброєні рушницями з насадженими баґнетами. Третього дня покінчилися „вправи", а почалися допити. Але позатим не лишали увязнених у спокою ні на хвильку. Безнастанно мадярські вояки та жандарми, що мали службу, а крім цього й ті, що зранку до вечора заходили подивитися на полонених, били то одного то другого. Били пястуками в лице, прикладами рушниць у груди, по плечах, руках, по босих ногах. Часто викликали кєгось, що не мав сили сидіти довго в приписаному положенні та примушуючи стояти струнко, били в обличчя так довго, аж нещасний валився на землю. Часто в ночі сторожа пускала до салі якогось пяного мадяра й оргія побоїв тривала цілу ніч. В міжчасі, як били одних, інші спали від перевтоми, хоч на кожного могла прийти що хвилини черга.

Допити відбувалися в кімнатці на другому поверсі, куди вели вузькі деревляні сходи. Допит переводило 5 або 6 цивільних мадярів. Був це властиво ніякий допит, а биття кожного полоненого поодиноко. Викликаного проводив жандарм нагору. Зразу починав його бити прикладом у спину. Перед сходами, на самих сходах та нагорі збиралися звичайно вояки, що мали охоту бити полонених. Таких було все досить і лише час до часу був прохід нагору вільний від вояків. Вояки били того, кого вів жандарм нагору, руками в обличчя, рушницями по спині, по плечах, по голові, по животі. Іноді тривало дуже довго, поки нещасному вдавалося продратися через ряди здичілих мадярів нагору. Після того попадав він у кімнату, де допитували, а властиво збивали по цілому тілі ґумовими палицями. Полонений мусів скидати блюзу й його питали, який ступінь він мав у Січі або скільки вбив мадярів. Після важких побоїв випускали скатованого з кімнати. Тут мав він перед собою знову тяжке завдання пробратися живим через той сам ряд гонведів, що його били, як він ішов нагору. На своє місце діставався кожний, ледве рухаючи ногами з розбитою головою, часто облитий водою, коли підчас побоїв був зімлів. Деякі після побоїв відразу злягли й вже не були в силі довгі дні піднестися. Коли їм треба було вийти на двір, то їх виносили товариші на руках. Деякі від побоїв починали блювати, інші мали крівавий стілець. Один оглух від побоїв на одно вухо — йому текла з вуха жовта річовина.

Одного дня привели були до салі двох українців: учителя Остапчука й інж. Литвицького. Їх ще й не брали на допит, як прийшов на салю якийсь командант жандармерії й почав допитувати обох новоприведених. Першого питали учителя Остапчука. Решта полонених чула, як він сказав, що був комісарем у Севлюші, додавши зразу, що за його урядування ніякому мадярові ні волос з голови не впав. На це приказав командант бити переслухуваного. Били його в обличчя, а він, не боронячися, стояв. Потім питали інж. Литвицького. Не чути було, що говорив переслухуваний, але і його почали бити по обличчі і він захищався руками. Потім наказав командант бити його ще й рушницями — так, що нещасний аж звалився на землю. Били його й далі, як він лежав на долівці та кричав від болю. Коли піднявся, мав розбиту голову, по цілому обличчі текла йому кров і він стогнав від болю. Зразу після цього їх обох відвели за село й біля кладовища розстріляли. Тіла обох розстріляних лежали ще довго непоховані.

Найтяжче побивали що дватри дні сотн. Сулятицького, який згодом вже ледве виглядав на живу людину. Постійним побоям підлягали також старші віком січовики, зокрема чомусь такі, що носили вуса. Бють майже все того, хто виходить на сторону. Перші два дні в Бичкові полонені не діставали ніякої їжі й команда табору булаб прохарчуванням полонених і далі не журилася, як би не місцеве українське громадянство, яке дістало дозвіл передавати харч вязням. Це був винятковий випадок такого дозволу, хоч усюди, де вязнено полонених, місцеві українці хотіли їм помагати.

Щоб могти полонених краще переслухувати, вивезено згодом частину з них до Рахова, де приміщено їх в салі місцевого Народнього Дому. Дут ділялися особливі жахіття. „Переслухування" тривали довго — всього 4—5 осіб катовано на день. „Переслухуваного" привязували до лавки й оббивали ґумовими палицями систематично ціле тіло, включно з половими органами. Щойно як нещасний омлів два рази — відсилано його на салю. Такий чоловік виглядав жахливо.

20 людей з ґрупи, катованої в Рахові, переведено в перших днях квітня до Кривої біля Хусту. Тут переслухував мадярський полковник („таборнок") Баконі. Коли допитуваний заперечував те, що йому закидали, його били зразу ґумовими палицями по долонях. Коли це не помагало, його змушувано класися черевом на долівку, стягано йому ноги ременем вище кісток, стопи підношено догори й полк Баконі бив ґумовою палицею по ногах. Після 20—25 ударів „таборнок" змушував бігати по кімнаті. Над одним полоненим повторялася така процедура 6 разів під ряд — так, що він дістав разом яких 30 ударів по руках і 120—150 по стопах. Наслідком було, що збитий міг в наступні дні соватися тільки на колінах.

Стільки про ґрупу, видану мадярам румунами біля Великого Бичкова.

Микола Костомарів.

КУДЕЯР

ІСТОРИЧНА ХРОНІКА В ТРЬОХ ЧАСТИНАХ.

Частина третя.

(90)

Шкіру зняти би з вас за те. Тільки я так не лишу того діла! Ставити шатра! Станемо тут постоєм і будемо ждати, поки знайдеться Кудеяр. Без нього як явитися перед царем-володарем!

На приказ Басманова поставлено шатра. Він посадив у своїм шатрі писаря і велів йому писати в кільканацятьох примірниках обіжник до всіх людей сусідніх сіл, щоб усі покидали свої роботи і йшли ловити великого царського противника; потім написали друге письмо до старостів, щоб вони взивали людей з цілої округи, без розбору, до облави на тогож злочинця, котрого в грамоті докладно описано. З тими письмами вибралися военні люди в ріжні сторони. Письма приказано прочитати в церквах; всякому, хто скривав би або пропустив свідомо Кудеяра, загрожено жорстокою карою смерти, а тому, хто його спіймає і приведе живого, обіцювалась в імені царя така нагорода, що й помислити годі; позволялось навіть вразі конечности, коли годі буде спіймати злочинця живим, принести його голову, та за неї не обіцювалось уже невимовних нагород, а просту.

По всій землі давнього рязанського князівства, а також і по близьких українських містах вчинився рух; всі шукали Кудеяра; декого манила царська нагорода за доставлення Кудеяра, хоч більше було таких, що боялися царського гніву, котрий може постигнути без розбору і правого і виновника, коли Кудеяра не відшукають.

Двацять днів стояв Басманов з військом коло озера. Що дня ждав він — от-от приведуть Кудеяра, або принаймні принесуть його голову Але Кудеяра не приводили, голови не приносили й вісті про нього не було.

— Щож це таке! — говорив Басманов. — Та чи не пійшов він на дно озера, пливучи?

І він велів поробити човни, плавати по озері і нишпорити дрючками по дні: чи не знайдеться де людське тіло.

Нічого не знайшли.

Майже місяць минав від часу приходу Басманова до озера.

— Нічого робити! — сказав Басманов: — треба вертатись назад. Видко, Кудеяр чарівник і нечиста сила йому помагає. Нехай володар-цар осудить нас, як Бог йому звелить.

Басманов вернувся назад. Розбишак звязаних разом ланцами, гнали як стадо, кормили тільки хлібом. Переїздячи через Коломну, Басманов лишив половину їх шайки в підземних тюрмах, а другу половину разом з пятьма отаманами пігнав дальше в Александрівську слободу. Коли Басманов явився перед царем і заявив йому, що всіх розбишак переловлено, а Кудеяр утік, Іван Василієвич попав у такий гнів, що мало не вбив власноручно своєю булавою Басманова. Пожалування гідний вид Басманова, що лежав у ніг пана, збудив у серці Івана коли не жаль, то чувство тої погорди, якій мимохіть уступає місце звірська жорстокість. Іван Василієвич лише викопав його ногами по зубах аж до крови і дав йому булавою по спині два удари, від котрих Басманов пролежав два тижні. Та вже від того часу Басманов перестав належати до числа царських любимців; цар не хотів дивитись на нього і не казав допускати до себе ні його, ні його сина.

Цар приказав узяти розбишак і випитати. Вони розповіли все, що їм наговорив Кудеяр про те, будьтоби багато земських бояр змовилися з ним, щоб скинути царя Івана і посадити на престол Володимира Андрієвича; розбишаки не могли назвати тих бояр по імені і лишали буйній фантазії царя творити ріжні припущення і здогади. По слідстві цар вилив на розбишак свій гнів за те, що Кудеяр вихопився йому з рук. Усіх, як оставлених Басмановом у Коломні так і привезених у слободу, та держаних у тюрмах двірця, цар велів вибити палицями і викинути на жир собакам. Погода була літня, тепла; смрід гниючих трупів і скавуління роздираючих їх собак, доходячи до вікон царської палати, приємно дразнили слух і нюх Івана.

Пригода з Кудеяром побільшила царську дикість до крайніх границь і час, здавалося, не усмирював її, а скріпляв. Цар побачив, що не самі тільки бояри можуть робити загавори проти нього: і простий нарід спосібний до бунту в тій простій ціли, щоб скинути його з престола і поставити іншого царя. Він побачив надто, що перед заговорами й інтриґами ворогів його не спасає опричнина, в котрій сподівався знайти для себе опору: люди, вивищені ним, обсипані його ласками, ті люди роблять йому пакості. Кудеяр, що посягав на життя царя і самим царем засуджений був на голодову смерть у двірці, висвободжений опричником, та ще яким? шурином царя!

Давно вже злився цар Іван на свого своякa, князя Володимира Андрієвича, давно підозрівав його у бажанні засісти на престолі... Неприхильність царя для Володимира Андрієвича не знаходила собі явного оправдання; тепер бунт Кудеяра, що зробив своїм гаслом імя князя Володимира, давав Іванові нагоду видумати таке оправдання. В голові його утвердилася певність, що Кудеяр ділав не без бажанняв і не без відома самого князя Володимира. Доля останнього була порішена.

(Дальше буде).

У Шотляндії.

Шотляндець входить до крамниці із радіовим приладдям:

— Я хотів би купити шістьлямповий апарат, але без... лямп...

— Як це? Таж апарат без лямп не буде грати!

— Нічого. Це на уродини мого вуйка, який є глухий...

В бюрі.

Шеф ненадійно входить до бюра і спостерігає, що один з урядовців, опертий на бюрку, спить. Будить його:

— Як ви можете спати в бюрі!

— Дійсно! Рація! — відповідає урядовець. — Сам дивуюся! При такім навіснім стукоті машин до писання!...

З ДНЯ

ЗИЗООКИЙ СВІТ.

Нині діються такі речі, які збивають із толку найбільш розважних і спокійно думаючих людей. Недавно стався такий випадок у Ню Йорку, що вправляє у здивування навіть спокійного громадянина: В салі Гіподрому відбулось велике віче жидівських націоналістів (сіоністів). На тім вічу говорили, крім жидівських бесідників, посадник Ню Йорку Ля Ґвардія і сенатор Ваґнер. Усі бесідники гостро протестували проти нового англійського пляну створити з Палестини незалежну державу. Накінець переведено присягу на вірність жидівській ідеї, в часі якої всі приявні повстали з місць. У тій присязі є між іншими такі слова: „Коли я забуду про тебе, о Ізраелю, хай усхне моя права рука!"

В ЧОМУ ЗДИВУВАННЯ.

Якби ту новинку прочитав чоловік, що впав десь із Марсу, то може він не мав би причин до здивування. Але той, що знає про американське життя, знає, про лібералізм і американізм нюйорского посадника, а також сенатора Ваґнера, що знає про їх відношення до чужих націоналізмів, немало здивується, почувши, що вони на жидівськім націоналістичнім вічу промовляли; та ще й певно повстали з місць, коли переводжено присягу чужій ідеї.

Мимоволі думки линуть у минулий рік, коли то в тім самім Гіподромі відбувалась манїфестація інших націоналістів, на якій теж прирікали поміч гнетеним братам в Европі. Правда, присяги ніхто тоді не переводив, але й без того всякі „ліберали", „соціялісти", „гуманісти" і комуністи верещали на цілий світ, що це „нахабна фашистівська шопка". Ще й до нині ріжні „соціялісти" і „гуманісти", а між ними і „консервативсти", мов платні донощики, впевняють, що ця манїфестація була влаштована „по наказу Гітлера".

ТЕПЕР МОВЧАТЬ.

А тепер, по жидівськім вічу, всі вони набрали води в рот і мовчать. Так, начеб нічого не сталось. Коли українцям не вільно ставати в обороні покривджених братів у старім краю, то також не вільно того робити жидам. Коли український націоналістичний рух дістав тавро „фашистівського", то таке саме тавро повинен дістати жидівський націоналістичний рух. Коли українським націоналістам не вільно присягати на вірність якійсь ідеї, що стоїть поза обсягом Америки, то того самого не вільно жидам.

Чомуж вони всі тепер мовчать? Чому набрали води в рот?

БОЯТЬСЯ САМОСТІЙНОСТИ.

Спокійний громадянин, що за всім пильно слідкує і все памятає, спантеличиться ще й тим, що ось усі поневолені народи дотепер домагались самостійности, а жиди проти неї протестують. Самостійність — це ідеал поневолених і покривджених. Скільки разів ми протестували проти чужих режімів і домагались права на самовизначення! А ось жиди не хочуть того. Колиж Англія силою накидає для Палестини самостійність, — диви, а всі вони, без огляду на свої переконання, піносять пекло проти цього.

Чому це так? А тому, що через самостійність зискають у Палестині ті люди, які є там у переважній більшости, себто араби. В той спосіб справді осягненоб справедливість; але жидам іде про їх власні інтереси. Вони хочуть у Палестині мати англійський режім, який охороняв би їх перед місцевою арабською більшістю, під якого охороною можна булоб їм кольонізувати цей край.

„ГУМАНІСТИ" ВТОРУЮТЬ ЖИДАМ.

Це ясний і чистий взірець крайнього національного себелюбства. Остаточно не булоб у тому нічого дивного, якби тих самолюбних змагань не прикривано високими гуманними кличами про „справедливість", про „направу жидівських кривд" і т. п. Якби це названо просто — змагання рас, у якому араби мають місцеву чисельну перевагу, а жиди мають впливи заграничного світу. Справа стоялаб ясно, не баламутилаб людей і не викликувалаб у їх душі етичних замішань.

Та таке ясне поставлення справи далоб право і всім іншим народам добиватися в подібний спосіб своїх слушних справ. А цього наші „гуманісти" видно не хочуть. За одні і ті самі поступки вони вихвалюють одних, а таврують „зрадниками Америки", „фашистівськими", чи „гітлерівськими аґентами" інших.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ДІТРОЙТ, МІШ.

Птиці з однаковим пірям.

„Бойчуківська пошесть" дійшла і до Дітройту. Хтож її спровадив? Треба було 21. травня ввійти до салі У. Н. Дому і поглянути, хто це на самім початку засів коло аранжерів, щоби пізнати, що по однім боці були давні большевики, чи теперішні большевики у виді „оборонців", а по другій стороні — гетьманці. Це ті, що спровадили п. Бойчука. Дивно воно виглядає, як гетьманці йдуть рука в руку з оборонцями, большевиками й анархістами, але так є. Пішли і ще потягнули за собою таких чесних і порядних людей, що їх кожної неділі видно в церкві. Та, думаю собі, коли таке можливе тепер, то й не диво, що в нас у Дітройті підготовлювано „угодовщину", давано обіди польським консулям, чи складано чолобитні Бенешам. На відчит довго ждали. Зачався тоді, як прийшов дехто з націоналістів, що прийшли по концерті в память полк. Евгена Коновальця. На сцену вийшов п. Коверчук (чи Колберт!) у військовім уніформі, а за ним вийшли два чоловіки з крісами в мундурах національної ґвардії. Ніхто не розумів, що це є. Кого тут треба стеречи чи кому честь віддавати? Віче відкрив бувший командант Чорноморських Січей, п. Драґінда, що тепер є гетьманцем, і представив теперішнього команданта Чор. Січей, п. Бойчука. Як відомо, гетьманці лають січовиків з Чорн. Січи хаотиками. Між обидвами Січами була завжди завзята боротьба. Навіть п. Драґінда покинув Чорн. Січ, але тепер, як видно, щось змінилося. Говорив п. Бойчук на початку мляво. А як зачав нападати на націоналістів в Америці, зчинився крик. Чути було тільки оклики „ганьба". Дійшло до того, що покликано поліцію на салю і п. Бойчук далі говорив. Який був зміст мови? Тяжко переказати ту хаотичну балаканину, бо п. Бойчук не говорив про Карпатську Україну, а про себе. Тут його скривдили, там на нього написали, тут не хотіли з ним говорити, а там не хотіли допустити до премієра, а ще далі не хотіли приняти прапора. І так від початку до кінця „я" і „я". На питання не давав ясних відповідей. Не міг відповісти, чи націоналісти прислужились Карпатській Україні. Тільки не хотячи засоромив наших бенешівців, коли на питання, як поводились чехи, сказав, що чехи зрадили. При кінці д-р Кібзей, наслухавшись того всього, встав і заявив таке: З відчиту ми довідалися, що були тертя між урядом Карпатської України і Карпатською Січчю. Та подібні тертя є і в нас у Вашингтоні, є і в Ленсінґу, столиці мішиґенського стейту, є і між посадником міста Дітройту і радними міста. Щож у тім страшне? Страшне є в нашому випадку тільки те, що такі відчити, як п. Бойчука, підхоплює ворожа преса і використовує їх на те, щоби при допомозі його хаотичних донесень шкодити українському визвольному рухові. Ось тому лекції п. Бойчука це пропаґанда в користь ворогів українського народу. Бо що інше приносить нам п. Бойчук з Карпатської України крім своїх жалів і амбіцій? Чи це має бути ціль таких відчитів?

На це не мав п. Бойчук жадної відповіди. Хтось крикнув „ганьба". Підхопили інші. А потім люди зачали вставати. Хтось зачав „Не пора". Люди відспівали і почали опускати салю. Гетьманці й оборонці кричали, що віче не скінчене, що п. Бойчук іще буде далі говорити. Та не було таких, щоби були цікаві слухати. І такий був тому кінець.

Хай ніхто не думає, що це приємно мені про це все писати до ґазети і подавати до прилюдного відома. Але мушу це зробити, щоб по інших місцевостях знали, хто це і як підготовляє нову анархію в Америці. Та як гетьманці так і большевики грубо заведуться на своїй новій „гарматі". Націоналістам п. Бойчук нічого не шкодить, а навпаки, їх ще більше згуртує, бо вони добачують у нім амбітника і зарозумільця, що бачить тільки своє „я", а не хоче бачити шкоди, яку робить національній справі, даючи своїм говоренням зброю проти нас полякам, москалям і большевикам. До цього прикладають тепер руки гетьманці й оборонці. Усі ті пташки зійшлися, як бачимо, в одному гнізді. Та цей союз такий неприродний, що ледве чи вдержить їх при купі навіть і спільна ненависть до українських націоналістів.

Нестор.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS

DENIES HUNGARY HAS RIGHT TO THE CARPATHO-UKRAINE

To the Editor: A few days ago Martin Himler, secretary of the American Hungarian Federation, tried to justify in The Detroit News the forceful occupation of the Carpatho-Ukraine by Hungary on the ground that the former "for thousands of years was part of Hungary."

If true, that would make Hungary the oldest nation in the world. But it is not so. The Hungarian history is not that old. It begins, as everybody knows, with Attila (406-453), the king of the Huns, also known as "The Scourge of God," who over-ran Europe with his barbarian, Asiatic hordes and got defeated, after a terrible massacre and pillage of Europe, near Chalons in June, 451. However, Hungarians did not occupy the Carpatho-Ukraine (Ruthenia), governed by Ruthenian rulers, until 895. But that's "ancient" history.

Hungary, the land of the Huns, did not become a kingdom until about 1000. Stephen, who was made its patron saint, was the first king. Naturally, the Carpatho-Ukraine could not have been "for thousands of years part of Hungary."

Furthermore, Hungary is not a "Democratic" nation, never was, and perhaps never will be, judging by the imperialistic appetites of its rulers. It became "mutilated" as Martin Himler put it, in 1919, because the oppressed Ukrainians, Slovaks, Croats and Rumanians saw fit to break with Hungary and live their own lives unmolestedly.

The Hungarian occupation of the Carpatho-Ukraine was unwanted, ruthless and unjustified, Hungary has no moral right to Carpatho-Ukraine. Martin Himler claims that Hungary is "democratic" because it offered the vote to the Ruthenians. How that vote was exercised is a differen matter.

D. T. LAZARE.
(The Detroit News, May 21, 1939).

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПОЛЬСЬКІ ЗВІРСТВА.

Громадянин Михайло Петришин з Клівленду, О., одержав з краю листа, якого надіслав до „Свободи" і в якім читаємо таке:

„В багатьох місцевостях Західньої України в часі Великодніх Свят ідуть процесії на кладовища, щоб віддати поклін героям-борцям, що згинули в боротьбі з ляхами в 1918—20 роках. Як кожного року, так і цього українська націоналістична молодь рішила вшанувати память героїв. Та було це сіллю в оці поляків. Ніччю з 9 на 10 квітня, в передодень походу в Хирові ляцькі посіпаки вивалили хрест з могили Січових Стрільців і коли прибула процесія, люди побачили розриту могилу без хреста. Ляцькі „стшельци" і поліція були укриті в поблизькім ліску, з інших післали спровокувати українців. Та грізна постава народу відібрала їм смілість. Нарід, відспівавши низку пісень, розійшовся з іще більшою ненавистю до ляхів.

У Вовчім, коло Хирова, нарід, спровокований ляхами, кинувся на „стшельців" і поліцію, розбив їх, а недобитки скрились у лісі

В селі Городовичах було так: У часі панахиди на могилі Січових Стрільців ляцька боївка з ножами в одній руці, а револьверами в другій кинулася на людей і почала їх калічити. Люди у власній обороні хватали хрести з гробів і ними відбивались від бандитів. А ляцька поліція охороняла бандитів. Та розлючений нарід не зважав ні на стріли поліції, ні на що, лише гнав ляхів перед собою немов стадо баранів. Опісля вернувся ще раз на могилу і відспівав низку революційних пісень.

В тім самім дні в Поляні коло Хирова ляцька поліція в часі молитви на могилі борців України кинулася з кольбами на людей. Били, куди попало. Старих і молодих, дітей та жінок. Зчинився страшний крик. Ляхи почали стріляти до безборонних. Тоді залунав крик: „Ганьба поліції! Ганьба ляхам!" Озвірені люди кинулися з камінням і кулаками на баґнети поліції... Полилась українська кров. Не видержала поліція, втекла між хати і звідтам відстрілювалась. У тім часі приїхала завізвана поміч на дванацятьох автах, у бойовому виряді, 150 поліцаїв. Люди пішли в розтіч.

Переводять пацифікацію в тих місцевостях, арештували понад 60 осіб. Над арештованими в нечуваний спосіб знущаються, бють їх до утрати притомности. Люди криються по лісах, а ляхи приходять, розбивають двері й перевертають усе догори ногами. Ляхи вбили 50-літного чоловіка, батька кількоро дітей, одного нежонатого 32 літ і 12-літню дитину. Багато є ранених, тяжче і лекше. Між арештованими є два священики з Хирова і Фельштина. Жертви ляцького звірства похоронено в спільній могилі.

Імена й назвища деяких арештованих: о. Іван Ольшанський з Хирова, Володимир Яечник, Осип Савчин (дяк), Василь Гамера, Василь Сабара, Осип Лещишин, Іван Федорович, Михайло Петрівський, Осип Петрівський, Осип Кіндзерський, Марія Кіндзерська, Михайло Галевич, Грицько Піх, Михайло Іванейко, павло Лесик.

Подайте це до відома культурного світу. Нехай знає Англія, котра з такою охотою гарантує ляцьку незалежність, думаючи, що Польща сильна. Нехай тільки українці дістануть зброю в руки, то вже їй буде капут. І тоді ми розправимося з усіми ворогами і ляхами, всім добре заплатимо. Слава Україні!"

ВІДОЗВА

ДО ОДНОСЕЛЬЧАН З ВИСЛОКА ВЕЛИКОГО, ПОВІТ СЯНІК.

Між нашими людьми, що приїхали до Америки з села Вислока Великого в сяніцькому повіті та мешкають тепер в Олифанті й околиці, велись нераз розмови, чи не скликатиб нам наших односельчан десь в одно місце на товариський зїзд.

З таких розмов зродилась думка, щоб скликати в тій справі нараду. Перші збори відбулись у парохіяльній школі в Олифанті 30-го квітня ц. р. Були присутні вислочани з Олифанту, Диксон Ситі, Бингемтон, Обурн, Н. Й., а також були листи від наших земляків з Пасейку, Ню Йорку та Питсбурга. Всі вони підтримали думку такого зїзду та обіцяли, що сами прийдуть і привезуть із собою ще інших односельчан та своїх жінок і дітей.

На зборах вибрано комітет, котрий має зайнятися скликанням того зїзду. Будемо пробувати листуватися з усіми вислочанами, до яких маємо адреси, одначе знаємо, що не зможемо всіх їх досягнути листами. Тому рішено проголосити цей зїзд у газеті та просити кожного читача, котрий знає кого з Вислока Великого, щоби повідомив його про цей наш плян і намір.

Згадаємо на зїзді наші давні часи в краю, курні хати, молодечі безжурні літа і ті обставини, котрі заставили нас їхати до Америки. Відсвіжимо в памяті спомини про рідне село, про його злидні, про його потреби та про наших батьків, братів, сестер і родину, яку ми там оставили. Пригадаємо собі пісні, які ми там співали ще молодими, спомянемо наших дорогих покійників, що від нас відійшли, там і тут.

Ми певні, що в таких розмовах і споминах неодному з нас прийде добра думка, як відзначити наш зїзд чи то якимсь добрим ділом тут, чи якоюсь памяткою для нашого села.

Тому кличемо всіх наших односельчан, без огляду на те, якого вони переконання релігійного чи політичного, нехай прийдуть на цей наш вислочанський день. Відбудеться він 6-го серпня на гарній фармі недалеко Олифанту. На зїзді можна буде довідатись про рідне село те, чого ніякі листи не опишуть. Там можна буде на кілька годин перенестись думками між найближчу рідню і сусідів та відсвіжити в памяті спомини про наших найдорожчих.

Нашим дітям дамо при тій нагоді науку, як підтримувати працю своїх батьків, як шанувати їх організаційний доробок і як памятати, що найтісніше звязує людей на світі спільне походження, рідна кров.

До комітету, котрий має зайнятись підготовою зїзду односельчан з Вислока Великого, входять: Онуфер Барняк, голова; Николай Опришка, касієр; Степан Чеканський, секретар; члени комітету: Петро Малий, Петро Цапцара і Дмитро Кадиляк з Бингемтон; Онуфер Фалат, Андрій Шемеля і Андрій Фалат з Обурн, Н. Й.; Дмитро Финканин з Пасейку, Н. Дж., і Іван Коцан та Михайло Корбак з Сингек, Н. Дж. У всіх справах зїзду просимо писати на адресу секретаря:

STEPHEN CHEKANSKY,
816 E. Lackawanna St., Olyphant, Pa.

Анекдота.

В передвоєнній Німеччині була маленька державка, якої володар одружився з цирківською Кльотильдою. Був це Генрих XXII.

Цілуючись при весільному бенкеті, Генрих XXII. сказав:

— Кльотильдо, моя ти единая...

На те відповіла Кльотильда:

— Генриху, мій ти двацять-другий...

ЯПОНІЯ Й УКРАЇНСЬКА СПРАВА

(Відомий знавець Далекого Сходу проф. **Ян Яворський** помістив на шпальтах „Курера Варшавского" статтю під повищим заголовком. З уваги на цікавий підхід справи містимо її в цілості (за винятком одного несутнього речення).

„Публична опінія назагал була зле інформована про суть японсько - котайського конфлікту. В Европі сподівалися, що Японія „зробить порядок" з Советами, а симпатії, якими вона втішалася в Польщі, були висловом надії, що повториться Цушіма або Ліяо-Янг.

Акцію в Китаю старались оправдати конечністю належної підготови операційного терену проти Росії, а міражем розправи з Советами манили політиків, котрим така концепція підходила до шуфлядок політичної системи. Тимчасом сьогодні нема ніякого сумніву, що, потонувши по осі у війні з Китаєм, Японія зробить усе, щоб оминути явного конфлікту з Советами. Очевидно, вона заховає антиросійську поставу, але виключно у формі піддержки внутрішніх советських ферментів.

Японія в підїздовій боротьбі з Советами вживає їх власної зброї. У свойому часі Совети рушили на підбій Азії з національно-визвольним прапором, намагаючись без більшого успіху повязати комунізм зо збудженим націоналізмом.

В Китаю завдяки Чанг-Кай-Шекові комуністична акція покінчилася нічим; ще найбільшими результатами могли якийсь час втішатися московські агенти в Індо-Китаю та в Голяндських Індіях. З хвилиною, коли Росія розпочала боротьбу з усякими сепаратистичними тенденціями, а навіть автономними правами поодиноких републик, Японія нагло почала цікавитися справами російських меншостей, скермовуючи свою увагу головно на питання ісляму й України.

Проявом зацікавлення мусулманськими справами була будова мечетів у Японії та проба зеднати собі симпатії населення обох Туркестанів. Мусулманський аспект політики Японії в Азії, хоча незвичайно цікавий, є менш сутній, як фільоукраїнська політика держави Сходячого Сонця.

Українська справа має для Японії деяке значіння безпосередньо на випадок збройного конфлікту з Советами. Совети удержують на Далекому Сході три роди військ виразно національного характеру: монгольське, корейське й українське. Питання двох перших не займає нас у цьому менті. Треба одначе згадати, що коли чуємо про інциденти на советсько-корейській границі, мусимо ясно здавати собі справу з факту, що боротьбу по советській стороні ведуть корейські відділи. Який вплив на стан умів у Кореї мають советські відділи, зложені з корейських офіцирів, не трудно догадатись. Отже з легко зрозумілих причин **Росія, ведучи централістичну політику, намагається держати українські дивізії здалека від їх власної території. Одначе відділи, перекинуті на Далекий Схід, у багатьох випадках знаходять на місці (напр. на т. зв. Зеленім Клині) українську еміграцію. В цей спосіб Совети зменшують тиснення в Україні, а рівночасно льокують на Далекому Сході відділи, звязані до деякого ступня з цею територією старою еміграцією.** (Підкр. Ред. Н. Ч.).

Не дивниця, що Японія з великою увагою глядить за розвитком українського питання. Вже від низки літ японська влада в Манджурії намагається взяти в свої руки тамошню білу українську еміграцію а веде пропаганду між кольоністами по советській стороні. Здаючи собі справу, що більші симпатії українців можна здобути лише шляхом рішучого становища на терені Европи, японці починають акцію, яка не дуже годиться з так крикливо часто голошеною польсько-японською приязню.

Починається виразне кокетування української суспільности всіми загроженими станицями Японії. Акція ця прибирає на вазі з хвилею, коли вісь Берлін—Токіо починає відігравати ролю органу світової політики. — („Новий Час").

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

НЮ БРОНСВИК, Н. ДЖ.

На допомогу раненим і збігцям.

За ініціятивою Василя Хміля і Петра Дембіцького в грудні 1938 р. зорганізовано Центральний Комітет українських товариств і громадянських клюбів повіту Мідлсекс і Сомерсет стейту Ню Джерзі з ціллю несення помочі Карпатській Україні.

На ту ціль влаштовано 18-го лютого б. р. в Бавнд Брук, Н. Дж., виставу і баль. З балю було чистого приходу $70.80, зо збірки на галі $65.74, що разом робить $136.54.

Центральний Комітет перемінено по нарадах в сталу організацію під назвою „Українська Американська Ліга повіту Мідлсекс і Сомерсет стейту Ню Джерзі". Ціль цеї Ліги: помагати морально і матеріяльно українському народові на його землях у краю **в його боротьбі за незалежність** і збирати та висилати допомогу нашим людям, що потерпіли від насильства наших ворогів. А також брати живу участь в американськім громадянськім і політичнім житті, помагати негромадянам при виборі громадянських паперів і домагатись признання для нас і для нашого молодого покоління від тутешніх властей.

Лігу ухвалено заінкорпорувати і вибрано уряд: Олександер Галелюк, предсідник; Ілля Шеґера, Яків Данилюк і Василь Хміль, заступники предсідника; Юліян Луців, секретар; Петро Дибайло, заступник секр.; Яків Резнік, касієр; Василь Ярема, заступник кас.; контрольна комісія: Теодор Присташ, Семчишин, Петро Венґрин.

До вище згаданої суми гром. Я. Данилюк доручив касієрові Ліги $7, які зібрав на свяченім у Ріритані, Н. Дж.

Ліга на зборах, які відбулися 23-го квітня, призначила $50 для збігців з Карпатської України і взагалі для потерпілих від мадярської інвазії, що перебувають на Словаччині, в Братиславі, а $25 для допомогового комітету в Празі.

Виказ жертводавців, які зложили свої жертви на допомогу Карпатській Україні на балі: Ілля Шеґера $5; по $2: А. Галелюк, І. Турянський, А. Осачук, Салій; Стрілець $1.50; по $1: о. В. Клодницький, Н. Татарин, Д. Василюк, В. Кухарський, М. Єричук, Я. Резнік, І. Дацюк, В. Щерба, П. Чехут, Н. Пелехатий, П. Присташ, пані Шарик, Т. Присташ, П. Дибайло, Й. Індик, Ю. Луців, В. Резнік, П. Гусак, Д. Кучевський, А. Кнап, Марія Юрків, А. Промовляйко, Т. Перчишин, Й. Ґурняк, М. Яремусь, С. Малицький, В. Резнік, В. Ховзунь, П. Дембіцький, С. Дембіцький, М. Ярема, М. Дубас, Савчак, А. Ховзунь, А. Явдошин, В. Хміль, Н. Попадюк; по 50 ц.: о. Д. Федина, І. Іванів, М. Кульпак, Н. Покотило, Єндик, М. Песик, В. Кметь, І. Мальований, А. Лех, М. Кульпак, П. Пастух, А. Кульчицький, Мельничук, Озірянська, Баліцька, Гой; дрібними датками $6.24.

На свяченім у Ріритані: Попадюк, Данилюк по $1.50; по $1: П. Буньо, П. Венґрин, Ф. Причка, І. Турянський.

ЗА ЛІГУ:
А. Галелюк, предс.; **Ю. Луців,** секр.; **Я. Резнік,** касієр.

АСТОРІЯ, Н. Й.

Інвалідам Карпатської Січи.

Стефан Кулінський зложив $3; по $2: Н. Грицишин, С. Скородинський, Марія Гринишин, Марія Дацик, Марія Лябяк, Марія Чайка, Стефанія Череватюк; по $1: І. Драла, Марія Сененко, Софія Ґула, Маланя Савка.

Флошінґ, Н. Й. По $5: Катерина Грицишин і Леся Кухар.

Разом зібрано на лісту $31.

Збіркою занялася пані Стефанія Череватюк. Ц. У. ОДВУ складає пані Череватюк і всім жертводавцям щиру подяку.

РОВЕЙ, Н. ДЖ.

На народні цілі.

Товариство „Згода", від. 294 У. Н. Союзу минулого місяця ухвалило з каси $10 на допомогу потерпілим з Карпатської України. Наше товариство мале, а бажалоб помогти також іншим добрим українським цілям. Супроти цього члени зложили ще $5 від себе. С. Музика зложив $2; по $1: І. Король, А. Нагребецький, Я. Салій. Разом з товариськими грішми $15, які розділено по $5: на потерпілих у Карпатській Україні, на політичних вязнів і на Рідну Школу. Гроші вислано на призначені цілі через Обєднання.

ЗА УРЯД ТОВ. ЗГОДА:
Іван Король, предс.; **С. Музика,** кас.; **Я. Салій,** секр.

Шотляндська вдячність.

Директор одного великого банку в Шотляндії кличе до себе одного з урядовців:

— Дорогий пане! Двацять років ви були прикладним урядовцем. Щоб висказати вам мою вдячність і задоволення, вручаю вам чек на пять фунтів!

— Дуже дякую, пане шефе! Направку я зворушений...

— Нема про що більше говорити! Ага, ще одно, якщо в чергових двацятьох роках я буду також вдоволений із вашої праці, то... підпишу вам цей чек...

ТАРЗАН І ЗАБОРОНЕНЕ МІСТО. (125)

А причина, що Гелена і Маґра зникли, була ця: Одна з малп відразу занюхала Маґру, ще з першого часу, коли вона попала була в руки малп. Відрухово малпа знов ухопила її під паху і потаскала в глиб печери. Інша малпа те саме зробила з Геленою. Відбившись від товариства, малпи почали застановлятись над своїм учинком. Їх найшов ляк.

„Це Тарзана жінки", завважила одна малпа. „А вжеж, що його", відповіла друга. „Тарзан убе нас за те", знов заговорила перша. „Так виглядає", відповіла друга і по її спині пробіг мороз. Поглянувши по дівчатах, малпа завважила: „Шкіра гола, уста малі. Погані вони. Вбиймо їх і вкиньмо у воду. Тарзан не догадається, що сталось і ми не будемо покарані".

Згодившись на цей плян, вони почали підступати до отвору печери, що виходив на озеро. Отвір був високо у скелі. Малпи поштуркували до отвору також Маґру і Гелену: „Я думаю, що вони хочуть нас убити", завважила Гелена. „Я також так думаю. Але коли так, то нам лишається одно: вискочити крізь отвір у воду", відповіла Маґра.

Після того обі дівчини бистро кинулись до отвору, що виходив на озеро. Якщоб вода була глибока, вони мали нагоду врятуватись. Коли ж плитка, або з підводними скалами, — вони були засуджені на смерть. Та всетаки вони спробували щастя, бо це був їх одинокий вихід. Малпи, побачивши їх утечу, кинулися за ними. Та це було запізно. Дівчата вже повискакували.

У Франції.

— Мій дорогенький, я теж дуже тішуся, що ти нарешті одержав „Почесну Леґію".

— Дійсно?

— Дійсно! Тобі так з нею до лиця. Но, і на твоїм похороні буде військо...

Чому?

— Чому мужчини більше говорять неправди, ніж жінки?

— Бо жінки більше питаються, ніж мужчини.